

Пул-кредит сиёсатининг асосий тамойиллари

Марказий банк инфляцион таргетлаш режими доирасида иқтисодиётда нархлар барқарорлигини таъминлашга қаратилган пул-кредит сиёсатини амалга оширишда қуйидаги тамойилларга асосланади.

1. Инфляция даражаси бўйича мақсадли кўрсаткич эълон қилинади ва унга эришиш устуворлиги таъминланади.

Иқтисодиётнинг салоҳияти, талаб ва таклифдаги ўзгаришлар, макроиқтисодий прогнозлар ва умумқабул қилинган стандартлар асосида аниқланадиган инфляциянинг эришилиши керак бўлган мақбул кўрсаткичи мақсад – таргет этиб белгиланади. Мамлакатимизда инфляциянинг эришилиши лозим бўлган ўрта муддатли мақсадли кўрсаткичи 5 фоиз этиб белгиланди ва таргет даражаси кенг жамоатчиликка (аҳолига, бизнес вакилларига ва молия бозори иштирокчиларига) эълон қилинди. Эндиликда, Марказий банк томонидан амалга ошириладиган барча саъй-ҳаракатлар, чора-тадбирлар ва пул-кредит соҳасидаги қарорлар инфляциянинг мақсадли кўрсаткичи – таргетига эришишга қаратилади. Мақсадли кўрсаткичга эришилиши иқтисодиёт субъектлари томонидан Марказий банк фаолиятини баҳолаш, умуман олганда, олиб борилаётган пул-кредит сиёсатига бўлган ишонч шаклланишининг асосий мезони ҳисобланади. Шу нуқтаи назардан, макроиқтисодий соҳада қабул қилинаётган барча қарорлар инфляцион мақсадлар билан уйғун ҳолда қабул қилиниши лозим. Марказий банк фаолиятида инфляциянинг таргет кўрсаткичига эришиш вазифаси бошқа вазифалардан устун ҳисобланади.

[Инфляциянинг 5 фоизлик таргети моҳияти](#)

2. Марказий банк асосий ставкаси пул-кредит сиёсатини юритишнинг асосий инструменти ҳисобланади.

Асосий ставка пул-кредит сиёсатининг асосий инструменти бўлиб, инфляциянинг 5 фоизлик таргети доирасида шаклланишини таъминлаш учун зарур бўлган пул-кредит шароитларини белгилаб беради. Бунда Марказий банк асосий ставкаси иқтисодиётдаги фоиз ставкалари динамикасига ва бу орқали талабга таъсир кўрсатади. Ялпи талабни мувозанатлаштириш орқали инфляцион таргетга эришилади. Асосий ставкани кўриб чиқиш бўйича Марказий банк бошқаруви йиғилишлари [олдиндан белгиланган график](#) асосида йилда 8 мартаба ўтказилади. Бунда Марказий банк томонидан [асосий ставка бўйича қарорларнинг эълон қилиниши](#) билан бир қаторда унинг келгусида кутилаётган даражаси (траекторияси) бўйича сигналларнинг берилиши иқтисодиёт субъектларининг узоқ муддатли инфляцион кутилмалари шаклланишида муҳим ўрин тутди.

[Асосий ставка даражалари](#)

3. Пул-кредит сиёсати операцион механизми мустақил равишда ишлаб чиқилади ва такомиллаштириб борилади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 151-моддаси билан Ўзбекистон Марказий банкнинг пул-кредит сиёсатини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда мустақиллиги белгиланган. Шу асосида, Марказий банк инфляция таргетига эришишда пул-кредит сиёсати инструментлари ва ёндашувларини мустақил

танлаш ҳуқуқига эга. Бунда фоиз ставкаларини бошқариш, очиқ бозор операцияларини амалга ошириш, мажбурий захиралар меъёрларини ўзгартириш ва иқтисодий шароитлардан келиб чиқиб бошқа чоралар кўрилиши мумкин. Олиб борилаётган пул-кредит сиёсатининг операцион механизми асосий ставка ва фоиз коридори асосида ишлайди. Пул-кредит сиёсатининг операцион мақсади пул бозоридаги қисқа муддатли (овернайт) фоиз ставкаларини асосий ставкага яқин даражада шаклланишини таъминлаш ҳисобланади. Марказий банк пул-кредит инструментларидан фаол фойдаланган ҳолда банк тизими умумий ликвидлигини бошқаради ва бу орқали пул бозори фоиз ставкаларига таъсир кўрсатади.

[Пул-кредит операциялари ва операцион механизм](#)

4. Пул-кредит сиёсатига оид қарорлар кенг қамровли макроиқтисодий таҳлил ва прогнозларга асосланади.

Марказий банкнинг асосий ставка бўйича қарорлари иқтисодий фаолликка ва ялпи талабга босқичма-босқич, маълум вақт оралиғида кечикиш билан таъсир кўрсатади. Шу сабабли, Марказий банк пул-кредит сиёсати бўйича қарорларни қабул қилишда ҳар томонлама асосланган макроиқтисодий таҳлил ва прогнозлардан келиб чиқади. Бугунги кунда Марказий банк макроиқтисодий прогнозларни ишлаб чиқишда, асосан, Чораклик прогнозлаштириш моделидан (QPM) фойдаланмоқда. Бундан ташқари, бир қатор эконометрик ва таркибий моделлар прогноз натижаларини таққослашда ва тадқиқотларни амалга оширишда ишлатилмоқда. Таъкидлаш жоизки, асосий ставка бўйича қарорлар маълум даражадаги ноаниқликлар шароитида қабул қилинади. Сабаби, макроиқтисодий прогнозлар иқтисодий ривожланишнинг эҳтимолий истиқболлари, жаҳон хомашё ва молия бозорларида кутилаётган ўзгаришлар ва бошқа омиллар асосида шакллантирилади. Шу сабабли ҳам, Марказий банк пул-кредит сиёсати йўналиши бўйича қарорлар қабул қилишда омилларнинг нисбатан барқарор тенденцияларидан ва уларнинг инфляция даражасига таъсирларидан келиб чиқади. Марказий банк мамлакатдаги ва глобал иқтисодиётдаги ўзгаришлар ва ноаниқликларни инobatга олган ҳолда таҳлилий-прогноزلар салоҳиятини такомиллаштириб боради.

5. Марказий банк валюта сиёсатини эркин сузувчи валюта курси режимида амалга оширади.

Эркин сузувчи валюта курси инфляцион таргетлаш доирасида самарали пул-кредит сиёсати юритишнинг зарур шартларидан ҳисобланади. Марказий банкнинг ички валюта бозоридаги иштироки нейтраллик тамойилига асосланади. Яъни Марказий банк интервенциялари йил давомида сотиб олинган монетар олтин ҳажми доирасида амалга оширилади ва алмашув курсининг фундаментал трендига таъсир кўрсатмайди. Сўм алмашув курси ички валюта бозоридаги хорижий валютага бўлган талаб ва таклиф мутаносиблигига нисбатан белгиланади. Марказий банк сўм алмашув курси бўйича ҳеч қандай мақсадни белгиламайди. Бозордаги талаб ва таклиф асосида эркин шаклланувчи алмашув курси ташқи хатарларнинг ички иқтисодиётга ўтишини чекловчи (“shock absorber”) функцияни бажаради ва макроиқтисодий барқарорликни таъминлашнинг муҳим шартларидан ҳисобланади.

6. Шаффоф коммуникация сиёсати – инфляцион таргетлаш режимдаги пул-кредит сиёсатининг муҳим дастаги.

Инфляцион таргетлаш режимининг асосий элементларидан бири бу пул-кредит соҳасида қабул қилинаётган қарорларнинг очқлиги ва бу борадаги шаффофликнинг таъминланиши ҳисобланади. Самарали коммуникация сиёсатининг ишлаб чиқилиши ва пул-кредит сиёсати соҳасида қабул қилинаётган қарорларнинг кенг жамоатчиликка ўз вақтида ва тушунарли тилда етказилиши аҳоли ва тадбиркорлик субъектларининг инфляцион кутилмалари шаклланишида муҳим аҳамият касб этади. Инфляцион таргетлашга ўтиш даврининг бошланиши билан Марказий банк олиб бораётган фаолиятининг очқлигига катта эътибор бермоқда. Асосий ставкани кўриб чиқиш бўйича ҳар бир бошқарув йиғилиши яқунлари бўйича пресс-релиз эълон қилиниши, Марказий банк Раиси ва унинг ўринбосарлари иштирокида пресс-брифинглар ташкил этилиши ҳамда “Пул-кредит сиёсатининг асосий йўналишлари”, “Пул-кредит сиёсати шарҳи” ва бир қатор таҳлилий шарҳлар ва инфографикаларнинг эълон қилиб борилиши шу йўлда қўйилган муҳим қадамлардан ҳисобланади. Марказий банк томонидан инфляциянинг таргети доирасида шаклланишининг таъминланиши ва коммуникацион шаффофликнинг оширилиши аҳоли ва тадбиркорлик субъектларининг Марказий банкка бўлган ишончи ортишига ва амалга оширилаётган пул-кредит сиёсати чоралари таъсирчанлигининг ошишига хизмат қилади.